

Oponentský posudek diplomové práce

Bc. Anna HOJKOVÁ, *Oděv jako výraz moci a hierarchií od konce 14. do konce 15. století. Komparace vývoje v českých zemích a Burgundsku*, ÚČD FF UK, Praha 2012, 76 stran

Anna Hojková ve své diplomové práci sleduje paralelní vývoj způsobů odívání v prostředí burgundského soustátí a českých zemí. Za svůj chronologický rámec si zvolila období let 1375-1475, které nizozemský klasik Johann Huizinga nazval érou „nezměrného přehánění“. Diplomantka svým způsobem rovněž navazuje na svoji předchozí bakalářskou práci, věnující se dvorským rituálům a zábavám v 15. století.¹ Také v tomto případě svoji práci začleňuje do nového trendu společenskovedního bádání známého jako „dějiny reprezentací“. Tento způsob nazírání je možné vystopovat ze samotného názvu studie, pojem „reprezentace“ se ostatně objevuje na několika místech již v jejím úvodu (s. 8-9). Z podtitulu je pak zcela zřejmé, že zvoleným tvůrčím postupem jejího zpracování bude komparativní metoda.

Základní pramenné východisko této komparace představují ikonografické prameny. Autorka je zajímavým a podle mého soudu citlivým způsobem hierarchizuje tím, že je dělí do dvou základních kategorií: 1) světské (portréty, iluminace...), tedy méně stylizované, 2) církevní a beletristické, více symbolicky zatížené, a tudíž pro vlastní účel práce méně vypovídající. Toto citlivé dělení je důležitým předpokladem následující analýzy. Autorka totiž na jednu stranu dokládá, že nelze všechny typy zpodobnění lidských postav zcela mechanicky považovat za „výraz doby“. Na druhou stranu však „méně vypovídající“ prameny ze své analýzy nevyklučuje, pouze u nich citlivě vybírá relevantní prvky ke svému tématu (s. 9-10).

Samotná analýza způsobů odívání v obou zmiňovaných prostředí se rozpadá na dvě základní části. Charakteristiky mužského a ženského oděvu jsou nejprve popsány v burgundských zemích, poté v českém prostředí. Genderově rozlišené podkapitoly se ještě vnitřně dělí podle jednotlivých částí či doplňků oděvu. V závěru celé práce, jenž plní úlohu jakéhosi svorníku obou základních polí, jsou pak oděvní trendy českého a burgundského prostředí obecně konfrontovány.

Vlastní posuzování diplomové práce Anny Hojkové začneme poněkud méně tradičně výčtem formálních nedostatků vzhledem k tomu, že jich se jich v práci samotné vyskytuje poměrně malé množství. Zaměříme-li se na úvodní kapitoly, je třeba pouze konstatovat, že přehled základní literatury k tématu odívání i s bibliografickými údaji do vlastního textu práce (s. 15-16) poněkud narušuje jeho plynulost. Za mnohem elegantnější řešení bych proto považoval uvedení pouhých autorů, jejichž práce by byly v úplnosti citovány v poznámkách pod čarou. Terminologických nepřesností se autorka téměř vůbec nedopouští, snad jenom pojem „majitel“ (s. 11), užívaný opakovaně v kapitole o historickém kontextu, bych raději zaměnil za „zeměpán“, „vladař“,

¹ Anna HOJKOVÁ, *Dvorské rituály a zábavy 15. století jako znak moci (komparace písemných a ikonografických pramenů se zaměřením na Burgundsko)*, bakalářská práce pod vedením doc. Martina Nejedlého, ÚČD FF UK, Praha 2009.

„panovník“ apod. Rovněž rok 1409 označující počátek husitské revoluce na s. 13 považuji za pouhý překlep.

V části „5. Bibliografie“ bych navrhoval jiné pořadí podskupin – v přehledu primárních zdrojů se obvykle uvádí nejprve nevydané a poté vydané prameny. Část 5.2.1 bych spíše nazval „Rukopisy a staré tisky“ nežli „Archivní“, jelikož se dotyčné prameny popravdě řečeno nalézají spíše v knihovních než v archivních fondech. Snadnější a také častější bývá použití zkratk místo rozepisování českého názvu knihovny (např. BNF, ms. Français 202 nebo ÖNB, Cod. 1175). Drobné opravy bych také doporučil v následujícím seznamu nerukopisných obrazových pramenů (Antwerpen, Brugge, Wien; Henegavská místo Hainautská kronika).

Rozsáhlý fond ikonografických pramenů doplňuje přehled sekundární literatury, jež se v obecné i detailnější rovině váže ke sledovanému tématu v českém i burgundském prostředí. Ač nejsem zcela kompetentní posoudit rozsah i úplnost tohoto výčtu, postrádám zde přinejmenším pro burgundské prostředí (ale i pro téma odívání vůbec) práce americké badatelky Anne Hagopian van Buren, jež se jako jeden z mála odborníků vývoji oděvních módních trendů věnovala poměrně důkladně.²

Rozboru jednotlivých stylů v obou prostředích předchází stručné úvody do historického kontextu. V případě Burgundska je toto shrnutí pro čtenáře česky psané diplomové práce nezbytné. Autorce se v tomto ohledu podařilo zdařilým způsobem a bez věcných chyb zhutnit komplikované dějiny burgundského soustátí na necelé dvě strany textu. Jediné, s čím se v tomto ohledu dá polemizovat, je patřičnost názvu této podkapitoly, jelikož ve vlastním textu se o „rozšiřování základny vlivu dvorské kultury“ příliš mnoho nedozvíme.³ Bylo však nezbytně nutné uvádět českého čtenáře do historických souvislostí podobným způsobem i v případě českých zemí? Autorka zvolila kompromis, díky němuž na jednu stranu potřebu český kontext alespoň zmínit, na druhou stranu se rozsah tohoto úvodu, jemuž by hrozilo značné rozpliznutí, snaží udržet na uzdě, a zachovává tak jakousi rovnováhu mezi oběma srovnávanými areály. Přesto se nemožno ubránit pocitu, že historický úvod jak pro české, tak pro burgundské země není příliš provázaný s vlastním tématem práce, tedy s vývojem odívání. Obě základní části analýzy (kapitoly 2. a 3.) totiž čtenáře zavádějí přímo *in medias res* a na jakoukoli kontextualizaci či rozbor vztahu oděvu a sociálního okruhu jeho nositelů (dvůr, město, venkov) zde jaksi nezbyvá místo.

Otázkou také zůstává, zda pro výzkum dějin odívání v českém prostředí bylo nutné respektovat stejný časový rámec jako v případě Burgundska. Podle mého soudu by možná bylo vhodnější tento rámec posunout trochu dále a zahrnout do zorného pole i dobu jagellonskou, v níž se

² Její více než třicetileté badatelské úsilí a bezpočet specializovaných studií věnovaných burgundským zemím korunuje nedávno vydaný katalog *Illuminating Fashion: Dress in the Art of Medieval France and the Netherlands. 1325-1515*, New York 2011.

³ Rovněž je zarážející, že doslovné převzetí tohoto úvodu z bakalářské práce, zde není nikde signalizované (srv. Anna Hojková, *Dvorské rituály*, s. 8-10).

některé burgundské prvky přeci jen projevily, jak autorka ostatně sama v závěru částečně přiznává (s. 70). Na druhou stranu bylo právě tímto omezením možné vyhnout se konfrontaci s obtížně zpracovatelným obdobím přelomu 15. a 16. století, v němž se jednotlivé styly nepřehledně mísily a jež by patrně diplomovou práci odvedlo poněkud jiným směrem. Pokud přijmeme tento postup, lze tím spíše litovat, že se méně poučený čtenář nedozví více o charakteristikách „německého“ oděvního stylu, který česká móda v průběhu 15. století postupně přebírala.

Celkově se pak nemohu nepozastavit nad jedním charakteristickým rysem celé práce. Analýza jednotlivých částí oblečení v příslušných prostředích je vedena velmi důkladně a pečlivě. Její názorný a popisný charakter ob stojí před přísnými kritérii dějin hmotné kultury, zejména z terminologického hlediska. Jakým způsobem však oděv v burgundském a českém prostředí vyjadřuje moc a hierarchii jeho nositele, jak stojí v názvu celé práce? Na tuto otázku přitom jednotlivé kapitoly poskytují zárodky odpovědí, jež by snad stačilo v závěru shrnout a celé badatelské úsilí tak dotáhnout do určitého bodu.

Závěrem je však nutno poznamenat, že diplomová práce Anny Hojkové vykazuje značné přednosti, zejména ve sféře práce s dostupnými prameny. Pečlivý výběr ikonografického materiálu, jeho kvalitní zapracování do textu a názornost výkladu poskytují ucelený a důkladný obraz toho, jakým způsobem se lidé oblékali v pozdně středověkých Čechách a burgundských zemích. Naznačené interpretace vývoje navíc místy doprovázejí doklady pramenů písemného charakteru (účty z burgundského dvora, záznamy o sporech pražských krejčích apod.). Kvalitu práce rovněž podtrhuje velmi kultivovaný jazyk s minimem pravopisných a stylistických chyb.

Pod dojmem zejména posledně jmenovaných skutečností doporučuji předloženou diplomovou práci hodnotit stupněm výborně.

V Praze dne 23. 1. 2013

